

נפתלי חייט

רשמים מדיון בפאנל שהתקיים ב"אשדודאנס 2021"

בפסטיבל "אשדודאנס 2021", התקיים דיון שכותרתו "ריקודי העם לאן?" אותו הנחתה ד"ר רונית רונן תמיר והשתתפו בו אלעד שטמר, יענקלה זיו, מיכאל ברזלי, מיכל אפק, רוני אשכנזי ורחלי ויצמן. משתתפי הפאנל יצגו ספקטרום נרחב של תחומי עיסוק – מרקידים, מחברי ריקודים, אנשי להקות מחול וריקודי עם, ותיקים מאד וצעירים יותר. גם הקהל לקח חלק פעיל בדיון בו שמענו את ירון בן שמחון, שלמה ממן, אבי לוי, דדו קראוס, משה תלם, ירון מישר, יגאל בצר ועוד.

איך הם התחילו?

חברי הפאנל סיפרו על תחילת דרכם בריקודי עם. אצל רובם זה התחיל כבר בימי בית הספר היסודי. אלעד שטמר נחשף לריקודים ולמוסיקה ישראלית מגיל צעיר מהבית, בהרקדות של אביו אלי שטמר ז"ל והתחיל לחבר ריקודים לאחר מות אביו. ריקודו הראשון – "אילן", הוקדש לו.

מיכאל ברזלי, בן 32, נחשף לריקודי עם מגיל 8 בהרקדות בקאנטרי אליו בא עם אמו. עוד מילדותו היה מדמיין אילו צעדים יכולים להתאים למנגינות השונות, ולפני שש שנים התחיל לפרסם ריקודים, בעקבות הזמנה להדריך במחנה בחו"ל.

רוני אשכנזי התחיל לרקוד בתנועת הנוער, רקד בהרקדות בקריות, ועיקר פעילותו הייתה בהשתתפות ובניהול של להקות מחול.

מיכל אפק התחילה לרקוד בכיתה ה', במסגרת "בית ספר רוקד" בכפר סבא. בהמשך הגיעה גם להרקדות הגדולות, ומשם זה התפתח לעיסוק מקצועי בריקוד.

יענקלה זיו סיפר איך רקד בבית ההסתדרות בהיותו בבי"ס יסודי, בהמשך נקלע לחבורה של בנות שרקדו עם אקורדיוניסט. אצל יענקלה בבית לא רקדו, זה לא היה מקובל, אבל בהמשך גיבו אותו והיו גאים בעיסוקו בריקוד.

רחלי ויצמן סיפרה על 25 שנים של עבודה עם להקות, וגם על כמה זכיות בתחרויות ריקודים חדשים בפסטיבלי כרמיאל. המפורסם והמצליח בריקודים אלה הוא "הרקדן האוטומטי".

מהם ריקודי העם היום ובמה הם נבדלים מן העבר?

כולם הסכימו שתחום ריקודי העם בהרקדות ("מחול השתתפותי", בניגוד למחול לבמה) עבר שינוי עמוק, מתפקיד של יצירת מורשת מאחדת לעם – כאידאולוגיה, שורשים ותרבות, לתפקיד של מרכיב בתרבות הפנאי. שינוי זה קרה במקביל לשינויים בחברה עצמה (מעבר מחברה חקלאית ושיתופית לחברה תעשייתית

שלמה: "הבסיס הפולקלוריסטי לא מספיק מוכר למחברי הריקודים, וכך אין להם בסיס איתן ממנו הם יכולים להתחדש. לריקודים החדשים צריכים להיות מאפיינים ישראלים מקומיים - האנרגיות שלנו, השירה עם השילוב של העצב והשמחה, התייחסות לתכנים ולקצב."

רוני אשכנזי הציע להביא להקות להופעות בבתי ספר, על מנת לעודד בנים לרקוד ובכך לצמצם את הבעיה של חוסר בנים בלהקות ובהרקדות.

ואינדיבידואליסטית), ולשינויים בתרבות (לדוגמה התחזקות הזמר המזרחי והים תיכוני מאז שנות ה-80).

אלעד ציין שהדבר הביא לשינויים רבים – כמות הרוקדים החדשים עלתה והתפשטה גם בעולם, מורכבות הריקודים עלתה, אופי המוסיקה השתנה. עם זאת, העובדה שריקודי עם ישראלים עברו שינוי אינה מספיקה על מנת להגדיר מהם ריקודי עם ישראלים.

רונית השתמשה במטפורה של "קערת סלט" בה כל ירק שומר על נוכחותו וצורתו, ויש תיבול ישראלי משותף.

רונית תמיר-רוני

שלמה ממן התמקד בבסיס הפולקלוריסטי, שלדעתו אינו מספיק מוכר למחברי הריקודים, וכך אין להם בסיס איתן ממנו הם יכולים להתחדש. לטעמו הריקודים לא צריכים להיות ריקודי עדות כפשוטם, אך צריך שיהיו להם מאפיינים ישראלים מקומיים – האנרגיות שלנו, השירה עם השילוב של העצב והשמחה, ההתייחסות לתכנים ולקצב.

מיכל ציינה את השירים והיכולת לשיר אותם. מאידך הזכירה את חשיבות הצעדים ולא רק הפופולריות של המנגינה.

בעיני אלעד התחום כולו, הרוקדים והמדריכים, הופך את הדבר לישראלי, גם אם משתמשים במנגינות ושירים שאינם מכאן. רוקדת מהקהל העירה כי ריקודי העם הם ריקודים המיועדים לקהל לא מקצועי, ריקודים אותם כולם יכולים לבצע ולהשתתף בהם, ריקודים היוצרים תחושה של לכידות ו"ביחד". ריקודי העם ישרדו בזכות מה שהם עושים לנפש, לגוף ולקוגניציה.

ריבוי היצירה בריקודי עם

השיח פנה לנושא ריבוי הריקודים החדשים והתופעות הנלוות לכך. היו שהלינו על כך שכל שיר היוצא לרדיו מחברים לו ריקוד. היו שטענו שלכוראוגרפים הצעירים (ובפרט בוגרי קורסי המדריכים של השנים האחרונות שהינם פחות סלקטיביים) אין בסיס מספיק ליצירה איכותית. מאידך, **מיכאל ברזלי** העיר שהתופעה אינה חדשה – ככל שבדק שירים ישנים, גילה שלרובם חוברו ריקודים, אלא שרק חלק שרדו את מבחן הזמן וההעדפה של הרוקדים. היום יש יותר שירים, וכיוון שלא ניתן לעצור את פרץ היצירה של האנשים, הרי השאלה הרלוונטית היא מה גורם לריקודים מסוימים להרקד ולהישאר ולאחרים להעלם?

משה תלם ואבי לוי העלו את האספקט הפוליטי, והביעו געגוע לארגון חזק ול"ועדה מסדרת" (כמו **שיואב אשריאל** ז"ל עשה בעבר) שתבחר את הריקודים הראויים. מעניין שדווקא מיכאל, הצעיר בחבורה, ציטט מספרו של מושיקו הלוי שה"פוליטיקה" הייתה מאז ומתמיד והיה מאבק על איזה ריקודים ושל מי ילמדו וירקדו, היו חרמות ומאבקים מי יוזמן ללמד את ריקודו החדש ומי לא.

היו שניסו לטעון שהמרקידים הרבים-החדשים הם המקור לריבוי הריקודים, ומאידך היו שאמרו שהכח מרוכז היום בידי המרקידים הגדולים ("גדי ביטון" כמשל) והם מכתיבים את הרפרטואר ואת האג'נדה.

אלעד ציין שבסופו של דבר המרקידים קשובים לקהל, וריקודים שלא זוכים להתעניינות הרוקדים, יורדים מהר מאד אל תהום הנשייה.

איך מביאים את הנוער?

הפאנל הקדיש זמן לשאלה של הדור הצעיר – כיצד מושכים נוער וצעירים אל ריקודי העם? כיצד ליצור לנוער הזדמנויות להיחשף לריקוד?

הועלו נושאים כמו "בית ספר רוקד" שכמעט לא קיים, שילוב ריקודים בשיעורי התעמלות, בהפסקות פעילות, וגם עידוד של להקות. **רוני אשכנזי** אף הציע להביא להקות להופעות בבתי ספר, על מנת לעודד בנים לרקוד ובכך לצמצם את הבעיה של חוסר בבנים בלהקות ובהרקדות. **מיכל אפק** סיפרה על כך שהיא משלבת ריקודי עם בתכנית לבגרות בחינוך גופני.

נושא לא פחות בחשיבותו היה איזה רפרטואר הכי מתאים להביא נוער ולרוקדים החדשים כדי למשוך אותם לרקוד. מצד אחד היו מצדדי המורשת ושימור הריקודים הקלאסיים. מאידך אלעד ומיכאל טענו שאין לכך סיכוי כיוון

שהנוער ישתעמם ויאבד עניין. הנוער רוצה מוסיקה אנרגטית יותר, עכשווית יותר, כזו שהוא יכול גם להיתקל בה ברדיו. רצוי גם שהמדריכים יהיו צעירים, כי אנשים בני 40-50 כבר נראים לנוער אנכרוניסטיים ולא רלוונטיים. רק אחרי שהנוער יתחבר לריקודי עם דרך הרפרטואר החדש, הוא יכול לפתח טעם גם לריקודי המורשת, אך אין כל סיכוי להתחיל מהם. על כן נדרש גם רפרטואר עדכני לרוקדים מתחילים.

נקודה שהוזכרה על ידי **רוני אשכנזי** הייתה ריבוי הרוקדים הצעירים בחו"ל. הכותב יכול להעיד שאכן נתקל בחו"ל במשפחות שלמות, כולל הצעירים, המגיעות להרקדות. ייתכן ומדובר על רצון המשפחות לחזק את הקשר של הדור הצעיר ליהדות ולישראל.

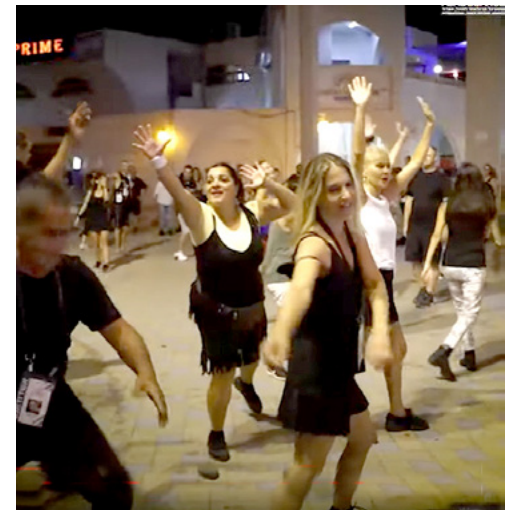
סיכום

הנחת סיכמה את הדיון בדברי אביה, **דן רונן**: "ההכרה שללא שורשים ומבלי להכיר את העבר גם אין עתיד, הולכת ומחלחלת גם בקרב חוגי הרוקדים. נכון איננו רועים המנגנים בחליל, איננו איכרים, החקלאות מצטמצמת בעולם כולו ואיננו שרים את 'שיר השירים' כשיר אהבה. חשוב שריקודי העם ימשיכו להיות ביטוי לרבים שימצאו בהם את מקומם וישאבו מהם הנאה שכן הם אינם בילוי זמן סתמי או פעילות לפיתוח הגוף, הם גם ביטוי ראוי לישראל היפה".

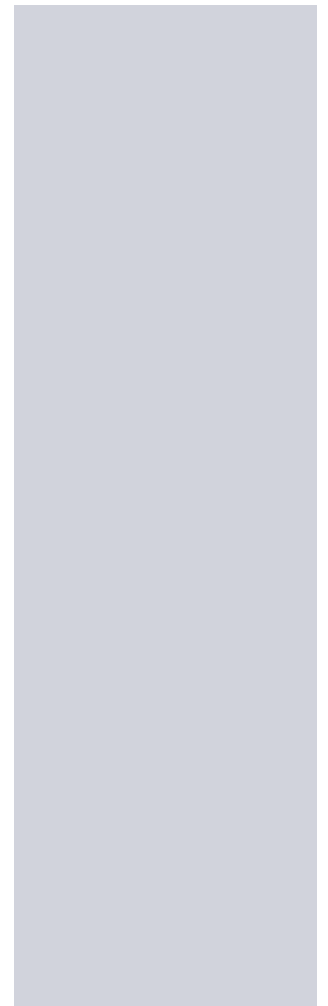
תודות והערות

אני רוצה להודות לאורלי שחר אשר עזרה לגבש כתבה זו וגם תרמה מנסיונה ודעותיה על נושאי הכתבה. בהסתכלי על הדיון, הופתעתי לטובה מעומק ההסתכלות של מחברי ומרקידי הדור החדש, כולל המחשבות על שימור התחום והנחלתו לדור ההמשך.

הפליא אותי שהוויכוחים הקיימים על ריקודים למנגינות ושירים לא ישראלים, לא בא לידי ביטוי באופן חריף יותר בדיון זה. הגישה הייתה פייסנית ומכלילה, אף שיש אנשים הממשיכים להתייחס לכך בביקורתיות. בכל מקרה, היה זה דיון מעניין שנהניתי להשתתף בו, ולשמע את מגוון הדעות על נושאים מרכזיים בתחום ריקודי העם.

בהרקדות בפסטיבל

ממופעי הפסטיבל